

YALE UNIVERSITY
BEINECKE RARE BOOK AND MANUSCRIPT LIBRARY
MEDIEVAL AND RENAISSANCE MANUSCRIPTS

MS 986

Italy, c. 1440

Recipes for the preparation and application of colours; computistical tables; prognostications; in Latin and Italian

1. ff. 1r-7v Primo de auro secundum morem Grecorum. De auro vel de coloribus qui sunt infra scripti, quia, si perpendis utendi vera probabis omnia. Ad ponendum aurum in cartis. Accipe gipsum bene tritum et terre [l. tere] cum colla cartarum et adiunge modicum de flore lache et pone in carta ubi vis ponere aurum, et permitte bene siccare . Hoc siccato prius rade bene cum cultello. Hoc facto pone super dictum gypsum aquam claram subtilissime cum penello, et statim pone aurum, et permitte siccare bene . Hoc siccato polli [l. poli] cum lapide ametiste vel cum dente lupi vel canis vel ursi. Et sic videbis optimum aurum.

Here are the headings and incipits of all chapters:

- (2) Ad ponendum aurum alio modo. Accipe vesichasturionis et dimitte in aqua ...
(3) Ad ponendum aurum alio modo. Accipe de creta alba francischa, id est peliparii ...
(4) [f. 1v:] Ad ponendum aurum alio modo. Accipe armonichum et distempera cum urina ...
(5) Ad ponendum aurum alio modo. Accipe de lacte fici et scribe cum piama in carta ...
(6) Ad ponendum aurum alio modo. Accipe de creta peliparii et aliquantulum de occrea ...
(7) Ad ponendum aurum alio modo. Accipe gipsum subtile vel terram franciscam ...
(8) [f. 2r:] Ad floriendum aurum. Accipe modicum de zafrano et modicum de biaccha ...
(9) Ad ponendum aurum alio modo. Accipe tantinum spatariorum et gypsum subtile ...
(10) Ad ponendum aurum alio modo. Accipe de terra francischa et tere super lapidem cum clara ovi ...
(11) Ad faciendam rosam finam. Accipe lignum brasile et rade minutissime cum vitro ...
(12) [f. 2v:] Ad faciendum purpureum colorem. Accipe lignum brasille et rade minutissime ...
(13) Ad faciendum colorem de brasilli. Accipe lignum brasillis et illud rade minutissime ...
(14) Ad distemperandum brasille. Accipe de aqua putey clare et de aqua canderi ...
(15) [f. 3r:] Ad mollificandum zafaranum. Quando vis ponere zafranum ad molle ...
(16) Ad faciendum rosam alio modo. Accipe brasille et rade minutissime usque ad mediam onciam ...
(17) Ad distemperandum rosam. Accipe rosam et tere super lapidem cum gumma arabica ...
(18) Ad rosam mortificandam. Accipe rosam finam et terre super lapidem ...
(19) [f. 3v:] Ad faciendum colorem viridem. Accipe de auro pimento modicum et de endicho ...
(20) Ad faciendum colorem de verderamo. Accipe verderamum et terre cum fortissimo aceto albo ...
(21) Ad distemperandum colorem de virderamo. Accipe colorem factum de verderamo ut superius dictum est et terre bene super lapidem ...

- (22) Ad distemperandum lacham. [f. 4r:] Accipe colorem lacche et distempera cum aqua gummata ...
- (23) Ad distemperandum cynabrium. Accipe zinabrium et tere bene super lapidem ...
- (24) Ad distemperandum azurium. Accipe azurum et pone super lapidem porfiticum ...
- (25) Ad distemperandum azurum alio modo. Accipe azurum et terre bene super lapidem cum lixivio ...
- (26) Ad azurium mortificandum. Accipe azurium tantum quantum vis et parum de blacha ...
- (27) [f. 4v:] Ad faciendum colorem nigrum. Accipe unam lucernam vel chazolum et pone intus de oleo lini ...
- (28) Ad faciendum colorem capillorum. Accipe colorem nigrum parum et accipe de minio ...
- (29) Ad faciendum colorem azurum de herba. Accipe herba que vocatur herba fulonum et recipe pomulas dicte herbe ...
- (30) Ad distemperandam petiam predicti coloris. Accipe petiam tantam quantam vis et pone in coclea cum clara ovi ...
- (31) Ad faciendum colorem pulcrum de rosa. Accipe rosam finam et tere bene super lapidem ...
- (32) Ad braxille mortificandum. Accipe brassillium factum incolore et terre bene super lapidem ...
- (33) [f. r:] Ad faciendum colorem pulcrum de braxilli. Accipe brassile factum incolore et pone super lapidem ...
- (34) Ad distemperandum auripimentum. Accipe auripimentum rubeum et pone super lapidem ...
- (35) Ad distemperandum minium. Accipe minium et pone super lapidem et tere bene ...
- (36) Ad faciendum colorem album. Accipe cortices ovorum et pone in vase tere ...
- (37) Ad faciendum colorem viridem. Accipe viridum terrestrem et tere cum aqua gomata ...
- (38) [f. 5v:] Ad faciendum virderamum. Virderamum invenitur in Apulea. Fit hoc modo. Accipe ollam terream ...
- (39) Ad faciendum minium. Accipe blacham de blumbo et postea pone in vase vitrio ...
- (40) Ad faciendum cynabrium. Accipe argentum vivum et sulfur bene tritum ...
- (41) Ad faciendum azurium. Accipe unam ollam terream et pone intus lamam argenti ...
- (42) Ad faciendum atramentum. Accipe unam libram galeti fracti et pone in uno vase cum sex libris aque pluvialis ...
- (43) [f. 6r:] Ad faciendum colorem viridem alio modo. Accipe azurium nostranum et accipe zafranum ...
- (44) Ad purpulum faciendam [sic]. Accipe oncias duas de stagno et infunde et pone intus I onciam de argento vivo ...
- (45) [f. 6v:] A tenzer le pelle rosse. Prima toy le pelle bianche le qual se chiama loati over camoce ...
- (46) A bolir el braxillo per la pelle. Toy una pingnata de terra nova e lavalà bene ...
- (47) [f. 7r:] A tenzer le pelle azure. Toli lo indigo coto cum lo mel bolido ...
- (48) Ad faciendum colorem nigrum pro pellabus [sic]. Accipe mediam paralidem olei boni ...

- (49) Ad tingendum pelles rubeas in braxilli. Accipe gummam de lacha et ipsum bene terre
...
- (50) Ad extrahendum oleum de carta. Facto pulvere de saramentis vel de ganobis fabbarum
...
- (51) Ad ignem extrahendum. Pone petiam unam balucatam ubi cecidit ignis ex utraque
parte carte ...
- (52) Ad aquam extrahendam. Pone cementum vivum ubi cecidit aqua et firma librum ...
- (53) [f. 7v:] Ad sepium extrahendum. Pone petiam albam super carta, deinde pulverem
gipsi tepidum ...
- (54) Ad extrahendam mufam a vegete. Accipe folia nucis salicis et vitis et fac bullire ...
- (55) Ad extrahendum oleum alio modo. Facto pulvere de ossibus gallinarum ...
- (56) Ad scribendum cum auro vel argento. Recipe sal armoniacum et pone in aceto ...
- (57) Ad idem. Recipe onciam I foliorum prunelarum ... et ponatur ducantis in aqua in qua
malificabitur sicut atramentum, et sic scribe cum auro vel argento. Expliciunt colores.

Recipies, in mediocre Latin, for the preparation and application of gold, silver and colours, dyeing leather, removal of stains, etc. Several are close to the recipies printed by M.P. Merrifield, *Original Treatises dating from the XIIth to the XVIIIth Centuries on the Arts of Painting in Oil, Miniature, Mosaic and on Glass, of Gilding, Dyeing and the Preparation of Colours and Artificial Gems* (London, 1849).

2. f. 8r Questa sie la raxon de la Pasqua, e chomenza nel 1431 a di 1 Averiel e compie nel 1530 a di 13 d'Averil. Sapie quando vui trove la lettera A, in quel anno la Pasqua vien d'Avriell. E quando vui trove lettera M, in quell anno la vien de Marzo. E dove xè B, in quell anno chore bixestre.

Easter Table for the years 1431-1530.

3. f. 8v Questa tavolla del alfabeto chon le 12 tavolle dey mexi. Sie quando renuova la luna chorando per millesimo 1432 chorsse per questa raxon lettera A. E chorando 1433 chorsse lettera B. E chossì se vuol andar driedo de anno in anno zexo per l'alfabeto in fine al 1450, che chorera lettera T. E puo al 1451 ritorna dissora alla lettera A. E vuolse fare per lo muodo sora scripto. Avixandove che in chadauna chaxella le feigure de sora segnifica atanti zorni del mese [*this word crossed out?*], mezo segnificha atante hore de l'ultimo zorno; elle feigure de sotto significha ponti de la ultima hora l'ano. De questa raxon chomenza dezenari fazone assaver quando le truova le chaxelle dopie in quel meze la luna fara 2 fiade. Sapie che tra el di ella note sie hore 24. E chomenza allo levar del sol sapie che ponti 1080, sie una hora.

Lunar Table for the Nineteen Years Cycle 1432-1450 and following Cycles.

1. f. 9r-v Iudicia domini Iacobi de Cantone de Bononia. [1] Emigrabitur vacuus gloria eterna. / Nutritus impietate virtutibus subicitur. / Pastor apostolicus palam apparebit ... Tuicionem veritatis sustinendus. [2] Hec dicit de papa Eugenio que sibi ventura sunt per totum mensem Iulii 1438. Iniuriis remissis divinis auxiliis omnes salvabuntur. / Greci unitum procurabunt concilium angelicis auxiliis. / Consilium Basiliense debite optinebit

angelicis auxiliis. / Cardinales Sancti Petri et Sabine procurabunt unionem ... Cum solum imperatorem creari qui fidem adhibebit angelico pastori. / Ve tamen ecclesie pastoribus non recte oves suas gubernantibus! [3] Violencie impietatesque superbie deprimentur a seculis. / Enormitates hominum non habebunt bonum effectum ... Noctisque omni alio tempore paciuntur ultra mortem. / Iustum Dei iudicium cito contra eos manifeste apparebit. [4] Floribus exerptis ranas per prata vagantes / Constringet coluber proprias habitare paludes. [f. 9v, 5] Gallorum levitas Germanos iustificabit, / Italie gravitas Gallos confuse necabit / Annis millenis quadringentis ter quoque denis / Ter tribus adiunctis consurget aquila grandis ... Papa cito moritur, Cesar regnabit ubique / Tempore sub quo vana cessabit gloria cleri. [6] In puncto ultimo inquit I.F. rubeum adherebit V. Et A. indignabitur contra V. Tunc vulpes versepellis machinabitur dolum ... Nam ad hec dicit Dominus quod F. rubeum non efugiet tertium Ve. [7] Ecce aque ascendunt ab Aquilone et erunt quasi torrens inundantes, et operient terram. [8] Quante fuerunt primus de novorum semine Caldeorum secundusque facturus peregrinum vaticinium brevi sermone depingit de primo dicens: Erit alias depopulacio despeculator urbium mediumque caput Ligurium denigrabit ... aquila dormient sompnum suum evigilabit pro eo regulus ad solium provehendus qui cavernam rebellum virtute resumpta concutiet et patris iniuriam infrementis spiritus ulciscetur. [9] Sancta Caleolzilla [?], remove mala ab illa. / Hoc tibi de celis commisit sanctus Michaelis. [10] Videbis naturam matari [l. mutari], hominem parvum superare magnum, / Leonem ferocem cum vipera sociari eique famulari. / Bononia dormitabit sub papilione leonis ... Cornicularios et cum ** coetaneis suis gratulari [?].

Prophecies on the pope and the emperor by the unrecorded Iacobus de Cantone de Bononia (Giacomo Cantone of Bologna) and (probably) others. The text quality is generally low and to find out in how far the various texts are connected with each other and are all related to the Council of Basel-Ferrara-Florence needs further study. For the "Joachimite" prophecies as applied to fifteenth-century events, see M. Reeves, *The Influence of Prophecy in the Later Middle Ages. A Study in Joachimism* (Oxford, 1969). [2] Prophecy of the events related to pope Eugenius IV in July 1438: the Council of Basel, the Union with the Greek Church etc. [5] Prophecy for the year 1439 (Walther, *Initia* 7015; see variants of the same text in MS 890, art. 2 and in O. Holder-Egger, "Italienische Prophetieen des 13. Jahrhunderts, III", *Neues Archiv der Gesellschaft für ältere deutsche Geschichtskunde*, 33 (1908), pp. 95-187 (118-129). [8] A variant of a prophecy found in Ps.-Ioachim de Flore, *Super Esaiam prophetam* (see Reeves, p. 521), ed. by F. Kampers, *Kaiserprophetieen und Kaisersagen im Mittelalter* (Munich, 1895), p. 250 [not seen]; C. Jostmann, *Sibylla Erithea Babilonica. Papsttum und Prophetie im 13. Jahrhundert* (Hannover, 2006), p. 128, n. 387. [9] A prayer. [10] This prophecy is written upside down and in very rapid handwriting, often difficult to decipher. Next to Bologna Rimini, Genoa, Rome, Venice are mentioned.

5. f. 10r Qui me erubuerit et sermones meos non audens confiteri Christum et veritatem ewangelii, hunc filius hominis erubescet non reputans eum.

Paraphrase of Lk. 9:26.

Paper, ff. 10, 225 x 150 mm. Foliation in a contemporary hand.

I¹⁰.

Simple ruling for one column of script, consisting of two vertical folds in the leaf constituting the bounding lines, c. 32-35 lines.

The main text (art. 1) is copied by one hand in *Gothica Semitextualis Libraria*. Art. 4 is copied by a similar hand writing *Gothica Hybrida Libraria/Currens*. The Italian headings to the tables of artt. 2-3 are written in very small *Gothica Semitextualis Libraria*. Art. 5 is an addition in large *Southern Gothica Textualis Libraria*.

The texts are undecorated. The tables of art. 23 are traced in black ink.

Grey paper binding s. XX. On the front cover a s. XVIII paper?? label with the inscription "Insegnamento per pictori ed doratori".

At the top of f. 1r, "Per pittori" (s. XVII?). This manuscript was formerly the first section in a codex, of which MS 985 was the second section (see the foliation in both manuscripts). Collection of Bernard M. Rosenthal, Berkeley, CA (MS 224). Purchased from him on the Edwin J. Beinecke Fund.